

ENERGETSKO SIROMAŠTVO

Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost projektnih partnera

ISTRAŽIVAČKI IZVJEŠTAJ O ENERGETSKOM SIROMAŠTVU U PETRINJI

Autori:

Dr.sc. Branko Ančić
Dr.sc Mladen Domazet
Katarina Grbavac, mag.soc.

Urednica:

MSc. Slavica Robić

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

UVOD I TEORIJA

Ciljevi i pretpostavke

Istraživanje o energetske siromaštvu u Petrinji ostvareno je u sklopu projekta „Znanjem do toplog doma“ Društva za oblikovanje održivog razvoja (DOOR), kojemu je cilj realizirati inovativnu socijalnu uslugu energetske savjetovanja siromašnih kućanstava te omogućiti energetske siromašnim kućanstvima da štede energiju i promijene svoje navike. Provedbom aktivnosti želi se u fokus staviti energetske siromaštvo kao problem koji zahtijeva posebno skrojenu politiku i mjere na lokalnoj, nacionalnoj i EU razini. Projekt se provodi na području Sisačko-moslavačke županije koja je među najugroženijima u Republici Hrvatskoj. Partneri na projektu su Grad Petrinja i Udruga mladih „Novi svijet“ (UMNS) Luščani.

Siromaštvo je jedan od glavnih razvojnih društvenih problema Sisačko-moslavačke županije (SMŽ). Raspadom agro-prerađivačke, naftne i teške industrije, ratnim razaranja i egzodusom stanovništva te recentnijim ekonomskim propadanjem malih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava povećao se udio stanovništva ovisnog o pomoći lokalne zajednice, a smanjio udio stanovništva uključenog u ekonomski propulzivnim djelatnostima. Energetske siromaštvo jedan je rastućih problema današnjice. Liberalizacija energetske tržišta dovodi do porasta cijena energije čime se izravno utječe na mogućnosti građana da podmire svoje energetske troškove. Dodatno, s recentnim trendovima promjene klimatskih uvjeta dolaze i ekstremne vremenske pojave (Branković, 2013; IPCC, 2012) koje zahtijevaju još intenzivniju infrastrukturu i potrošnju energenata za održavanje prikladnih životnih uvjeta (grijanje, hlađenje, skladištenje hrane, razinu vlažnosti i sl.).

Povećanje energetske učinkovitosti poželjna je strategija za ublažavanje energetske siromaštva jer omogućuje dugoročno smanjenje potrošnje energenata, i povezanih financijskih izdataka kućanstava za održavanje iste ili više razine uvjeta stanovanja i sudjelovanja u društvenom životu zajednice.

Prateći zahtjeve EU direktiva i nacionalnih potreba (EU, 2012; Kasunić Peris, Marina, Milićević Pezelj, Ana, Milidrag Šmid, Jagoda, Šeperić, 2011), u Hrvatskoj je posljednjih godina energetske siromaštvo prepoznato kao rastući problem te se na nekoliko razina radi na njegovu smanjivanju. Sisačko-moslavačka županija jedna je od županija koje su najviše pogođene siromaštvom te povezano time i energetske siromaštvom. Organizacije civilnog društva aktivne na tom području iskazuju volju za suočavanjem s tim problemom, ali

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

PLUS
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTITIJSKI
FONDOVI

nisu kapacitirane za njegovo rješavanje. Jedan od važnih preduvjeta za to je i suradnja s javnim sektorom, prvenstveno s tijelima lokalne i regionalne vlasti te centrima za socijalnu skrb.

Istraživanjem specifičnosti energetske siromaštva na području jedne od najugroženijih općina SMŽ cilj je omogućiti i korisnicima socijalne skrbi znanja o boljoj i učinkovitijoj upotrebi energije u kućanstvu. Rezultati istraživanja služit će i organizacijama civilnog društva, donosiocima odluka i ključnim dionicima kao pomoć pri osmišljavanju javnih politika koje bi ciljano pomogle u ublažavanju detektiranih posljedica energetske siromaštva.

Što je to energetska siromaštvo?

Ne postoji jedinstvena definicija energetske siromaštva. U nastavku teksta dan je pregled češće spominjanih definicija i pristupa.

Prema relacijskoj definiciji siromaštva, siromaštvo općenito je izostanak prilika ili nedostatan pristup resursima s posljedicom sprječavanja pojedinaca da sudjeluju u svakodnevnom životu, običajima i aktivnostima koji određuju pripadnost društvenoj zajednici (Buzar 2007; Bouzarovski, 2011). Rekli bismo, radi se o preprekama sudjelovanju u uobičajenim aktivnostima zajednice. Energetska siromaštvo je onda nedostatan pristup energiji potrebnoj za sudjelovanje u uobičajenim aktivnostima zajednice, najčešće izražen kroz nemogućnost da se životni prostor zagrije na materijalno neophodnu društveno poželjnu razinu (Bouzarovski, 2011). Prva operativna određenja energetske siromaštva definirala su energetska siromašna kućanstva kao ona koja bi trebala trošiti više od 10% prihoda kućanstva na održavanje potrebne razine topline (Boardman, 1991). Potrebna razina topline ovdje podrazumijeva i ostalu potrebnu energiju za npr. kućanske uređaje, rasvjetu i sl., izuzev prometa. Od tada je i kvantitativno i kvalitativno određenje energetske siromaštva mijenjano i proširivano. Na globalnoj razini Međunarodna agencija za energiju (eng. IEA) definirala je energetska siromaštvo kao nedostupnost suvremenih energetske usluga, električne energije, ogrjeva i pripreme hrane bez zagađenja zraka u kućanstvima (IEA)

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

Zašto se posebno bavimo energetske siromaštvom?

Energetsko siromaštvo ima posebne značajke koje ga čine predmetom javne politike i pored siromaštva općenito. Ali važno je napomenuti da se siromaštvo općenito (mjereno niskim prihodima) i energetske siromaštvo često preklapaju.

Energetsko siromaštvo ima posebne značajke koje ga čine predmetom javne politike, unutar širih napora adresiranja siromaštva općenito kroz javne politike. S obzirom na to da održivo i dugoročno ublažavanje energetske siromaštva zahtijeva infrastrukturne zahvate i promjene u načinu života koje se ne mogu jednostavno postići povećanjem ukupne količine dostupnog novca, energetske siromaštvo zaslužuje ovakvo posebno adresiranje (Hills, 2012; Waddams Price, Brazier, & Wang, 2012). Ipak, važno je napomenuti da se u velikoj mjeri energetske siromaštvo i siromaštvo u značajnom dijelu preklapaju, tj. da je energetske siromaštvo jedan od aspekata siromaštva u cjelini.

U malom broju posebnih slučajeva, kakvi nisu uključeni u domenu ovog istraživačkog izvještaja, energetske siromaštvo moglo bi biti odvojeno od siromaštva općenito kada bi nedostupnost energenata potrebnih za normalno sudjelovanje u životu zajednice bilo posljedica nedostupne infrastrukture unatoč visokim primanjima spornog kućanstva. Svi građani koji su siromašni su zasigurno i energetske siromašni, no postoji značajan dio populacije koji ne ulazi u kategoriju općeg siromaštva, a suočava se s problemom energetske siromaštva. To su u pravilu građani nižeg prihodovnog statusa koji žive u slabije izoliranim (ili neizoliranim) objektima te često nisu u mogućnosti podmiriti osnovne energetske potrebe. Ako podmire sve potrebe za energijom, često se moraju odricati na drugim područjima života. Pri definiranju energetske siromaštva upravo je najzahtjevnije utvrditi tko su ti građani koji izlaze iz kategorije općeg siromaštva, a suočeni su s energetske siromaštvom.

Važno je osvijestiti ovakve konceptualne poteškoće definiranja energetske siromaštva, ali i napomenuti da svi ispitanici koji su sudjelovali u ovom istraživanju spadaju u kategoriju socijalno-ugroženih građana.

Svi ispitanici koji su sudjelovali u ovom istraživanju korisnici su naknade socijalne skrbi lokalne samouprave Grada Petrinje i susreću se sa svim problemima siromaštva općenito. U takvim situacijama povećanje prihoda osoba ili kućanstava kratkoročno dovodi do ublažavanja siromaštva i pomaže ljudima da se uključe u život zajednice na jednostavniji način (školovanje, traženje zaposlenja i uspjeh u poslu, pristup zdravstvenoj skrbi, zabava i druženje). Međutim, samo povećanje prihoda u nekim situacijama kratkoročno

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

PLUS
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTITIJSKI
FONDOVI

je rješenje koje nije nužno stabilno, a može imati i otegotne posljedice po cijelu zajednicu, što opet samo po sebi otežava uključivanje korisnika u normalni život zajednice. Ako primjerice siromašna kućanstva kroz sustav socijalne skrbi mogu doći samo do iznimno zagađujućih energenata, čijom upotrebom ugrožavaju dobrobiti i zdravlje ostatka zajednice, njihovo zadovoljenje energetske potrebe dovodi ih u sukob s ostatkom zajednice umjesto da im pomaže uključiti se u njezinu svakodnevnicu.

Upravo takvi aspekti energetske siromaštva, njegova utemeljenost u skupoj i razgranatoj infrastrukturi, njegova specifična povezanost sa privatnim vlasništvom stambenih objekata, čine ga područjem posebnog interesa za javne politike (Hills, 2012; Moore, 2012). Tu je nužno spomenuti i potrebu da se sve zajednice i njihove lokalne samouprave uključe u procese ublažavanja klimatskih promjena na globalnoj razini. Određeni energetske sustavi dugoročno štete ne samo neposrednoj zajednici već doprinose i nacionalnim i globalnim faktorima klimatskih promjena. Prilagodba stambenih objekata i životnog stila potrebna za odgovor na izazove klimatskih promjena često je vrlo zahtjevan postupak nedostupan ljudima koji se bore sa siromaštvom općenito (Brunner & Spitzer, 2011) S obzirom da se radi o dugoročnim ulaganjima i postupnim promjenama životnih navika, samo povećanje prihoda osoba ili kućanstva nije dovoljno da se dugoročno otkloni energetske siromaštvo.

Kod postojećih javnih politika koje adresiraju energetske siromaštvo postoje one koji su pod kontrolom kućanstava, kao kratkoročna nabavka prikladnih energenata, kao i one koji zahtijevaju širu infrastrukturu i javne radove u domeni lokalne samouprave. Primjerice, pristup električnoj energiji zahtijeva postojanje stabilne elektrodistribucijske infrastrukture, što nije zahvat koji sama kućanstva mogu poduzeti. Jednako tako, kod izbora energenata za toplinsku energiju, dostupnost dovoljne količine određenog energenta (primjerice biomase) i potrebne infrastrukture (primjerice plinovodi za zemni plin) nisu pitanje jednostavne nabavke na energetske tržištu. Stoga adresiranje energetske siromaštva zahtijeva drugačije javne politike od jednostavnog povećanja prihoda kućanstava izloženih energetske siromaštvu. Pri tome ne treba zaboraviti da povećanje prihoda može ponuditi hitno i kratkoročno rješenje, za 'prvu ruku'.

Energetske siromaštvo ima veći utjecaj na zdravlje i opću dobrobit članova kućanstva nego neki drugi oblici siromaštva (Liddell & Morris, 2010; Waddams Price et al., 2012). Nije potrebno dodatno obrazlagati da u kućanstvima u kojima nije moguće postići zadovoljavajući temperaturu ili razinu vlage postoji veći rizik od mnogih bolesti. Rizik koji ne bi postojao kada takvih negativnih okolišnih faktora ne bi bilo, čak ni uz prisustvo ostalih dimenzija siromaštva koje same po sebi nisu nužno štetne po opće zdravlje. Nedostatak

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

energenata za normalan život na geografskoj lokaciji na kojoj se zajednica nalazi ponekad treba dulje vrijeme da se primijeti, i u blažim slučajevima može biti prikriven drugim nedostacima povezanim sa siromaštvom koji onda uzimaju prioritet pri potrošnji ograničenih dostupnih financijskih sredstava. Jednostavno rečeno, energetska siromaštvo ponekad je teže opaziti na svakodnevnoj razini pa i zbog toga zahtijeva posebnu pozornost istraživača i javnih politika. Posljedice blage pothlađenosti možda će postati očigledne tek kad se neposredni okolišni uzroci uklone, a tada je već potrebno liječiti i kasno je spriječiti.

Posebno je zanimljivo da energetska siromaštvo nije samo posljedica ne samo niskih prihoda, već i neučinkovite upotrebe energije, čak i onda kada financijski izdaci kućanstva za energente razmjerni prosječnoj potrošnji u ostatku zajednice. U takvom slučaju povećanje prihoda neće nužno dovesti do učinkovitije upotrebe energije te će nastaviti doprinositi globalnim problemima povezanim s emisijama stakleničkih plinova koje uzrokuju klimatske promjene. S druge strane, globalni imperativ smanjenja emisija stakleničkih plinova utjecat će i na povećanje cijena energije, posebice energenata iz fosilnih goriva, što će dodatno otežati poziciju onih kućanstava koja već sad imaju poteškoća s plaćanjem energenata. Stoga se povećanjem energetske učinkovitosti siromašnih kućanstava potencijalno stvara višak prihoda u kućanstvu koja je moguće preusmjeriti na povećanje dobrobiti članova kućanstva i ublažavanje siromaštva općenito.

Kako mjerimo energetska siromaštvo?

Mnoga su određenja mjere energetske siromaštva predložena u literaturi (Hills, 2012; Moore, 2012; Pachauri & Spreng, 2003; Schuessler, 2014), od onog najjednostavnijeg na temelju troškova energenata za grijanje u zimskim mjesecima u odnosu na prosječnu potrošnju kućanstava u lokalnoj zajednici na ogrjev (Buzar, 2007) do kompleksnijih mjera koje uključuju različite izvore energije i spektar aktivnosti za koje je u kućanstvu potrebna energija. Prema prvoj mjeri energetska siromašnim smatrala bi se ona kućanstva koja preveliki dio svojih prihoda troše na održavanje 'normalne' temperature (21°C u dnevnoj i 18°C u ostalim prostorijama) u kućanstvu, a prema drugoj i ona koja si ne mogu priuštiti upotrebu raznih uređaja u kućanstvu zbog njihove visoke energetske potrošnje (primjerice perilica ili zamrzivača). Kao i kod siromaštva općenito, u većini stvarnih slučajeva u razvijenim zemljama, kakvi su i predmet našeg istraživanja, radi se relativnoj, a ne apsolutnoj kategoriji (Bouzarovski, 2011). U većini slučajeva ne radi se o neposrednoj životnoj ugroženosti zbog nedostatka energenata, već o nemogućnosti normalnog sudjelovanja u životu zajednice zbog ograničenog pristupa energentima u usporedbi s ostalim članovima zajednice. Važno je

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

PLUS
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

napomenuti da značajan dio socijalno-ugroženih korisnika, koji su ujedno i energetske siromašni, žive u nehumanim životnim uvjetima

Dakle prosjeci potrošnje energije i učinkovitosti njezine primjene u zajednici postavljaju relativne standarde društvenog prosjeka i siromaštva. Uz to postoje i objektivni vanjski čimbenici, kao što su klimatski uvjeti ili energetska makro-infrastruktura, kao i životne potrebe stanovništva (mobilnost, zaposlenost, kulturološke specifičnosti) koje određuju granice energetske siromaštva čine društvenim i stručnim dogovorom od lokacije do lokacije. Znanstvena i stručna literatura također nema jednoznačno određene mjere energetske siromaštva primjenjive u različitim životnim uvjetima i društveno-kulturnim okruženjima (Schuessler, 2014). U samom temelju mjerenja energetske siromaštva nalazi se pokušaj znanstveno-stručne procjene prikladnog utroška energije za kućanstvo i pojedince. Iako tu, naravno, postoje subjektivne razlike, jasno je da je moguće barem univerzalno urediti red veličine takve potrošnje temeljeno na željenim ishodima (broj i temperatura zagrijanih ili rashlađenih prostorija, dnevna mobilnost, pristup suvremenoj tehnologiji, ishrani i kulturi itd.). Kvalitativno određuje se da je prikladan utrošak energije onaj koji ukućanima omogućuje punopravno sudjelovanje u društvenom životu (od zdravlja do obrazovanja i kulture).

Kvantitativno je naravno puno teže odrediti precizno u SI jedinicama kolika je to potrošnja energije, jer ona ovisi o različitim čimbenicima, među kojima su i učinkovitost tehnoloških sustava koji tu energiju pretvaraju u koristan rad/toplinu (Hills, 2012; Pachauri & Spreng, 2003). Međutim, samo kvalitativno poimanje punopravnog sudjelovanja u društvenom životu, iako kvantitativno neodređeno, daje nam dobru naznaku gdje potražiti pojave energetske siromaštva. Točnije, ukazuje nam na situacije u kojima prepreke takvom sudjelovanju mogu biti uzrokovane i nedostatnim pristupom energiji: električnoj, toplinskoj, pa i kinetičkoj. **Ako netko ne može sudjelovati u nekim društvenim aktivnostima, aktivnostima koje ostatak društvene zajednice smatra normalnim ili svakodnevnim, zato što si ne može priuštiti potrebnu količinu energije, onda je izgledno da je ta osoba pogođena energetske siromaštvom.** Takvoj osobi kratkoročno mogu pomoći mjere povećane dostupnosti energenata, ali dugoročno su potrebne mjere koje bi na održiv način učinile pristup potrebnim energentima pristupačnim.

U literaturi se najčešće kao kvantitativna, početna i nedostatna, mjera javlja nemogućnost zagrijavanja stambenih prostora na najmanje 21°C za dnevnu sobu i 18°C za ostale prostorije u dnevnim satima. Dakle, ona kućanstva koja tehnički nisu u stanju ili si ne mogu financijski priuštiti postizanje ovakveadekvatne

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

PLUS
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTITIJSKI
FONDOVI

dnevne temperature zatvorenih prostorija, energetski su siromašna. Temperatura niža od ove ili ograničava pokretljivost ukućana, prisiljavajući ih na mirovanje pod pokrivačima, ili im dugotrajno ugrožava zdravlje. Stoga je ovakva mjera jednostavan početni kvantitativni pokazatelj, ali predložene su i složenije kombinacije dnevnih i noćnih temperatura, kao i različite temperature za različite dijelove kućanstva. Nadalje, energija za zagrijavanje nije jedina energija potrebna u kućanstvu za konačni cilj punopravnog sudjelovanja u društvenom životu.

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

Subjektivne i objektivne ocjene energetskog siromaštva

Na terenu se energetsko siromaštvo utvrđuje kombinacijom objektivnih i subjektivnih kriterija, te društvenim konsenzusom oko razgraničenja između kućanstava kojima je potrebna pomoć zajednice zbog energetskog siromaštva i onih kojima nije. Naravno da je to razgraničenje često porozno i podložno daljnjim revizijama pod novim spoznajama o energetskom siromaštvu. Upravo takvim spoznajama nastoji doprinijeti i ovo istraživanje. Subjektivni kriteriji dijele se u procjene članova kućanstva („ne mogu prikladno zagrijati prostorije“) i procjene profesionalnih skrbnika ili socijalnih radnika („prostorije nisu prikladno zagrijane, djeca su pothlađena“).

Članovi kućanstava uglavnom izražavaju nedovoljnu zagrijanost prostorija u hladnim razdobljima ili nemogućnost podmirivanja računa za energente kako bi postigli dovoljnu zagrijanost prostorija. Međutim, također je moguće da se plaćanjem prikladne potrošnje energije, primjerice za zagrijavanje prostorija, ugrožavaju drugi nužni životni troškovi: prehrana, školovanje, sudjelovanje u zajednici itd. U takvim slučajevima dolazi do objektivnog prihodovnog siromaštva, čak i ako su nominalno životne prostorije zagrijane na temperaturu od 21°C ili više. Konačno, moguće je da do takve potrošnje dolazi zbog neučinkovitosti sustava grijanja ili drugih energetskih sustava, gdje se puno energije gubi u okolišu, a pritom se ne postiže željena kvaliteta života.

Subjektivne procjene socijalnih radnika uspoređuju sporno kućanstvo s ostalim kućanstvima u zajednici, i u suradnji s obiteljskim liječnikom, procjenjuju ugrožava li nedostupnost energenata zdravlje ukućanima i njihovo punopravno sudjelovanje u zajednici. Socijalni radnici mogu procijeniti nedostupnost i drugih energenata osim grijanja, primjerice količinu vlage u prostorijama, nedovoljno svjetla za obavljanje školskih i profesionalnih aktivnosti i sl. U takvim situacijama, oni mogu upozoriti na potrebu ublažavanja specifično energetskog siromaštva ukućana, iako se vjerojatno radi o kućanstvima koja se bore sa siromaštvom općenito.

Objektivni kriteriji energetskog siromaštva dijele se na financijske i nefinancijske. Nefinancijski kriteriji uključuju opće stanje kućanstva te se temelje na mjerama kao što su **prosječna dnevna temperatura, vlažnost zidova i namještaja, skladištenje i pospremanje hrane, pripremanje hrane, mogućnost rashlađivanja u razdobljima visoke temperature** i sl. Financijski kriteriji s druge strane su stvarni plaćeni trošak za potrošnju energije u kućanstvu. Najčešće kućanstva čiji financijski izdatak za energiju u određenom razdoblju prelazi prosjek financijskih izdataka za energiju kućanstava u regiji, a spomenuti financijski izdatak

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

PLUS
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

za energiju čini ta kućanstva službeno siromašnima nazivamo energetske siromašne kućanstva. Takva su kućanstva dakle energetske siromašna čak i onda kada im primjerice dnevna temperatura prostorija prelazi 21°C u hladnim razdobljima. U području na kojem je provedeno ovo istraživanje u takav stvarni trošak kućanstva pokušali smo uključiti i donacije i materijalnu razmjenu kojom se priskrbljuju kruta goriva, čak i kad za njih ne postoje izdani računi. Većina kućanstava obuhvaćenih ovim istraživanjem primatelji su pomoći lokalne samouprave kojom pribavljaju kruta goriva, i to valja imati na umu kod pregleda karakteristika energetske siromaštva koje se javljaju u njihovim kućanstvima.

Energetsko siromaštvo u Petrinji

Kako literatura o energetske siromaštva pokriva širok spektar kombinacija objektivnih i subjektivnih faktora, kao i široki spektar specifičnih životnih uvjeta zajednica koje opisuje, cilj nam je ovim istraživanjem utvrditi koji od tih faktora su primjenjivi na kućanstva na području grada Petrinje. Ovakav pristup bi trebao pomoći u oblikovanju prikladnih javnih politika, kojima bi se na području grada Petrinje ublažilo energetske siromaštvo. Zbog uvodno opisanog visokog preklapanja energetske siromaštva i siromaštva općenito posvetili smo ovim istraživanjem pažnju skupinama kućanstava najviše pogođenima siromaštvom, primateljima naknada centra za socijalnu skrb, koji su i korisnici usluga nekoliko organizacija civilnog društva na području grada Petrinje. U inicijalnoj fokusnoj grupi u kojoj su sudjelovali predstavnici socijalne skrbi, prikupili smo informacije o životnim uvjetima i preprekama koje siromaštvo postavlja pred njihove korisnike. Tako smo već suzili krug subjektivnih i nekih objektivnih mjera energetske siromaštva koje treba utvrditi posjetom kućanstvima. Istovremeno razgovarali smo i o relativnoj stopi siromaštva u lokalnoj zajednici na području grada Petrinje, o očekivanjima od državnih ustanova i organizacija civilnog društva te o tome što sve uključuje sudjelovanje u normalnim društvenim aktivnostima u zajednici.

Važno je napomenuti kako kućanstva obuhvaćena istraživanjem već jesu 'službeno' svrstana u domenu siromašnih, i nije nam cilj bilo odrediti kvantitativnu mjeru kojom bismo formalno razgraničili energetske siromašne od energetske nesiromašnih. Važnije nam je bilo odrediti u kojoj mjeri bi poboljšanje energetske učinkovitosti, okvirni sveobuhvatniji cilj krovnog projekta, moglo pomoći u ublažavanju siromaštva uključenih kućanstava. Kako je energetske siromaštvo uglavnom određeno ili nedostatnom potrošnjom energije ili previsokim troškovima za dostatnu potrošnju energije, važno nam je, također, utvrditi koliko energija financijski opterećuje spomenuta kućanstva i kakvu ulogu u tome imaju pomoć sustava socijalne

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

PLUS
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTITIJSKI
FONDOVI

skrbi i nabavka energenata razmjenom u zajednici ili oslanjanjem na resurse iz okoliša, prvenstveno drvo i ostalu biomasu.

Prateći zahtjeve EU direktiva i nacionalnih potreba (EU, 2012; Kasunić Peris, Marina, Milićević Pezelj, Ana, Milidrag Šmid, Jagoda, Šeperić, 2011), u Hrvatskoj je posljednjih godina energetska siromaštvo prepoznato kao rastući problem te se na nekoliko razina radi na njegovu smanjivanju. **Sisačko-moslavačka županija jedna je od županija koje su najviše pogođene siromaštvom te povezano s time i energetska siromaštvom. Organizacije civilnog društva aktivne na tom području iskazuju volju za suočavanjem s tim problemom, ali nisu kapacitirane za njegovo rješavanje. Jedan od važnih preduvjeta za to je i suradnja s javnim sektorom, prvenstveno s tijelima lokalne i regionalne vlasti te centrima za socijalnu skrb.**

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Glavni cilj istraživanja je otkrivanje znanja i potreba na polju energetske siromaštva u Sisačko-moslavačkoj županiji. Kako bi se moglo analizirati stanje u području energetske siromaštva u Sisačko-moslavačkoj županiji, provedeni su polustrukturirani intervjui u obliku fokusne grupe (N=10) s ključnim lokalnim dionicima (predstavnicima lokalne samouprave, predstavnicima lokalnih humanitarnih i palijativnih udruga, predstavnicima socijalnih službi) u uredu za socijalnu skrb te su se analizirali postojeći dokumenti i rezultati sličnih istraživanja i statistički podatci. Također su se koristili rezultati dosad provedenih istraživanja na tom tematskom području, prvenstveno iz projekata CENEP (www.cenep.net) i REACH (www.reach-energy.eu). Uz to, u sklopu provedbe projekta provedeno je anketno istraživanje o energetske siromaštva i potrebama korisnika (N=80). Istraživanje služi kao polazišna osnova za daljnje aktivnosti, prvenstveno za edukaciju predstavnika organizacija civilnog društva i jedinica lokalne i regionalne samouprave.

Istraživanje je osmišljeno u sklopu Instituta za društvena istraživanja, Centra za istraživanje društvenih nejednakosti i održivosti dok je terenski dio proveden u organizaciji s Udrugom mladih „Novi svijet“ Lušani čiji su zaposlenici i volonteri sudjelovali kao anketari. Svim anketarima održana je instruktaža u sklopu koje je podijeljen i protokol za provođenje upitnika u kojem je posebno istaknuta potreba za visokom razinom anonimnosti tijekom i poslije prikupljenih podataka. Terenski dio s korisnicima proveden je tijekom srpnja i kolovoza 2015. godine.

Od svih sudionika kvantitativne i kvalitativne dionice istraživanja tražen je informirani pristanak na sudjelovanje u istraživanju. Iako se podaci ne prikupljaju anonimno s obzirom na oslanjanje na bazu korisnika socijalne pomoći Grada Petrinje i korisnika pomoći udruga uključenih u projekt, obrada svih podataka napravljena je agregatno, odvojeno od identiteta korisnika. Intervjui s ključnim lokalnim dionicima provedeni su u prostorijama Grada Petrinje, dok je terensko istraživanje s korisnicima obavljeno u njihovim kućanstvima. Identiteti kućanstava ispitanika koristili su se isključivo u svrhu logičke kontrole odgovora zbog relativno malog uzorka (N=80) uvjetovanog zadanim projektnim okvirom za koji je odgovoran naručitelj, udruga DOOR, pri čemu su svi korisnici bili prethodno informirani o mogućnosti sudjelovanja u istraživanju vodeći računa da je sudjelovanje isključivo dobrovoljno. Prikupljeni podaci obrađeni su uz garanciju povjerljivosti u skladu s dobrim praksama IDIZ-a i napucima Etičkog povjerenstva.

Sudjelovanje u istraživanju pomaže sudionicima, korisnicima socijalne pomoći i energetske ugroženim stanovnicima, da steknu potrebne informacije o mogućnostima energetske održivijeg načina života,

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

FUND
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTITIJSKI
FONDOVI

poglavito u kontekstu smanjenja potrošnje energenata. Ključnim lokalnim akterima istraživački nalazi koji će biti prikazani u istraživačkom izvještaju omogućit će razvoj inovativnih socijalnih politika te neposrednih mjera pomoći usmjerenih prema energetske siromašnim stanovnicima na navedenom području sa svrhom ublažavanja posljedica energetske siromaštva.

Polu-strukturirani intervjui u formi fokusne grupe bili su, između ostalog, usmjereni kvalitetnijoj konstrukciji anketnog upitnika za korisnike. U ovom istraživačkom dijelu nastojalo se od ključnih aktera steći uvid u njihovu perspektivu samog koncepta energetske siromaštva te ustanoviti na koji način iz te perspektive govore o korisnicima prema kojima je ovaj projekt usmjeren. Nadalje, istraženo je njihovo znanje o objektivnim indikatorima koji se odnose na energetske siromaštvo te o samim praksama socijalnih transfera usmjerenih prema smanjivanju energetske siromaštva u Petrinji i njenoj okolici.

U anketnom upitniku koji se odnosi na korisnike pitanja su podijeljena u dva dijela. Prvi dio anketnog upitnika odnosi se na socio-zdravstvene i socio-demografske aspekte korisnika obuhvaćenih istraživanjem dok se drugi dio upitnika odnosi na energetske aspekte kućanstava u kojima žive. U kontekstu socio-zdravstvenog dijela istraživanja pitanja su konstruirana kako bi obuhvatila zdravstvena ponašanja korisnika, njihov zdravstveni status te samo-procjenju zdravstvenog stanja. Dva su moguća načina mjerenja zdravstvenog stanja. Jedan način odnosi se na medicinsko pretraživanje prisutnosti ili odsutnosti bolesti koje utječe na individualno stanje, odnosno kvalitetu života. Drugi način mjerenja odnosi se na pojedinačnu procjenu zdravstvenog stanja, dakle na individualnu percepciju zdravlja. Kao što je već spomenuto, ovdje treba biti oprezan s obzirom na to da osoba može imati objektivno određeni zdravstveni problem kojeg uzrokuje određena fizička patologija, no kako se zbog toga osjeća te kako se ponaša subjektivne su dimenzije koje su jednako značajne i za znanost i za zdravstvene praktičare u struci. Neki istraživači smatraju da je zdravlje bazično subjektivna kategorija te da je jedina valjana mjera zdravlja kada ljudi sami procjenjuju svoje zdravstveno stanje (Blaxter, 1990; Pierret, 1995).

U ovom istraživanju indikatori zdravstvenog stanja odnose na samo-procjenju fizičkog i mentalnog stanja, na boravak u bolnici, na kronično oboljenje, na osobnu dobrobit te na opću procjenu zdravstvenog stanja. Uz to su korištena i pitanja o socijalnom kapitalu ispitanika. Kao mjere socijalnog kapitala korišteni su uobičajeni indikatori koji se odnose na umrežavanje i povjerenje i to na način da se umrežavanje ispitalo kroz broj prijatelja unutar zajednica te broj prijatelja izvan zajednice (frekventnost socijalnih kontakata), dok se povjerenje ispitalo kroz općenito povjerenje u ljude. U sklopu socijalnog kapitala istražena je i razina

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

PLUS
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTITIJSKI
FONDOVI

percipirane socijalne podrške u kojoj ispitanik/ica procjenjuje u kojoj mjeri misli da mu/joj je dostupna socijalna podrška. Dosadašnja istraživanja pokazala su da je u istraživanju zdravlja bolje koristiti indikatore percipirane socijalne podrške zbog toga što se pokazuju pouzdanijim mjerama u predikciji različitih zdravstvenih ishoda (Chaison, 2006; Cornman, Goldman, Weinstein, & Lin, 2001; Nurullah, 2012; Thrasher, Campbell, & Oates, 2004).

Socijalni kapital važan je za individualno zdravlje zbog toga što pruža socijalnu podršku, što utječe na ponašanje pojedinca stvaranjem grupnog pritiska i to kroz očuvanje normi koje promoviraju zdravlje ili pak zbog toga što osnaživanjem grupnog identiteta može omogućiti pružanje emotivne podrške. Socijalni kapital je ključan za zdravlje i zbog toga što pojedincima pruža određene informacije važne za zdravlje (Song, Son, & Lin, 2009). Isto tako, korišteni su i osnovni socio-demografski indikatori koji su relevantni u istraživanjima koja se odnose na zdravstvene ishode – dob, spol i obrazovanje. Dio upitnika koji se odnosi na energetske aspekte kućanstva u kojem korisnici žive obuhvaća osnovne podatke o samom kućanstvu, o potrošnji električne energije, o potrošnji vode, o potrošnji toplinske energije te o općim uvjetima relevantnim u kontekstu energetskog siromaštva kao što su temperatura, vlažnost zraka i plijesan u kućanstvu.

Svaki od spomenutih indikatora je detaljno prikazan (točno postavljena pitanja i korištene skale) u poglavlju o rezultatima i analizama, kako bi se lakše moglo pratiti njihovo korištenje te se kao takvi nalaze i u upitnicima na kraju ovog izvještaja.

Podaci su prikazani deskriptivno dok su analize napravljene neparametrijskim statističkim metodama zbog malog broja ispitanika u uzorku (N=80).

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Grad Petrinja nalazi se u Sisačko-moslavačkoj županiji i „obuhvaća upravno područje Grada Petrinje, ukupne površine 380,65 m² s ukupno 55 naselja“ (Braičić & Lončar, 2012). Prema podacima Popisa stanovništva 2011. godine, Grad Petrinja ima 24 671 stanovnika, što je za 5% više nego što je grad imao 2001. godine (23 413 stanovnika). S druge strane, današnji broj stanovnika manji je oko 30% u odnosu na broj stanovnika 1991. godine (35 151 stanovnika) što je posljedica ratnih zbivanja na tom području od 1991. do 1995. godine. Većina stanovnika Petrinje dobi je iznad 55 godina (Tablica 1) te imaju završeno srednjoškolsko obrazovanje. 37,5% stanovnika Petrinje starijih od 18 godina zaposleno je, dok ih se još trećina nalazi u statusu umirovljenika. S druge strane, nezaposlenih je 12,4%. Ratna zbivanja izazvala su i različite migracijske tokove koji su utjecali na etničku sliku Petrinje koju danas čine Hrvati, Srbi i bosanski Hrvati (Gregurović, 2005). Zbog svoga geostrateškog položaja, u Petrinji je tijekom druge polovice 20. stoljeća bila vidljiva izrazita industrijalizacija te je 60-ih godina otvaranjem tvornice Gavrilović značajnije porastao udio zaposlenih u industriji. S druge strane, u drugoj polovici devedesetih godina intenzivno se počinju odvijati procesi deindustrijalizacije i deagrarizacije, uz napomenu kako se potonji proces odvijao sporije nego u ostatku države zbog naravi tvornice Gavrilović koja je podrazumijevala poljoprivrednu proizvodnju (Braičić & Lončar, 2012). Kada se pogleda industrija u Petrinji danas, najviše je zastupljena prerada drva i proizvoda od drva, ali je primjetan i rast i razvoj malog i srednjeg poduzetništva usmjerenog i na trgovinu te uslužne djelatnosti (Braičić, 2014).

O korisnicima

Korisnici koji su sudjelovali u istraživanju razlikuju se u odnosu na opću populaciju¹ te stanovnike Petrinje. Kako je vidljivo iz Tablice 1 omjer muškaraca i žene gotovo je jednak kada se radi o općoj populaciji i samom gradu Petrinji (47% muškaraca i 53% žena), kod korisnika taj se omjer ipak razlikuje, pa udio muškaraca kod korisnika iznosi 35%, a žena 65%. Razlog takvom odstupanju od državnog i gradskog prosjeka nije utvrđen,

¹ Podaci za opću populaciju i grad Petrinju preuzeti sa stranica Državnog zavoda za statistiku, www.dzs.hr. Kako su u istraživanje bili uključeni korisnici stariji od 18 godina, a DZS podatke prema starosti objavljuje prema petogodišnjim dobnim skupinama, tako su podaci ispitanika komparirani s najbližom dobnom skupinom odnosno od skupine 20-24 godine nadalje. S obzirom na to, ukupan broj stanovništva starijeg od 20 godina je 3 388 284.

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

ali je važno napomenuti i kod zaključivanja o energetsom siromaštvu u Petrinji, kao i o siromaštvu općenito, da su žene više pogođene ovim životnim preprekama.

Polovica korisnika koji su sudjelovali u istraživanju u dobi je od 55 godina i više, dok ih je najmanji broj u dobi od 18 do 34 godine (13,8%). S druge strane, gotovo 40% opće populacije u Hrvatskoj nalazi se u dobi od 55 godina i više, dok se u dobi od 18 do 34 godine nalazi nešto više od četvrtine stanovnika Republike Hrvatske. Drugim riječima, korisnici koji su sudjelovali u istraživanju u prosjeku su stariji nego opća populacija, tj. uz rod i dob je u ovom slučaju važna odrednica (energetskog) siromaštva.

Kada je u pitanju bračni status korisnika, i u ovom slučaju podaci se razlikuju u odnosu na opću populaciju i grad Petrinju. Dok je postotak udanih/oženjenih niži u odnosu na razinu opće populacije, broj rastavljenih te udovaca/udovica odudara od prosjeka. Naime, kao rastavljeni izjasnilo se 12,5% korisnika (u odnosu na 5% rastavljenih u općoj populaciji i 4% u Petrinji), dok udovci i udovice čine 25% korisnika (u odnosu na 12% opće populacije i 14,1% Petrinje). Detaljnije, čak 21% korisnika su žene udovice, dok s druge strane, udio onih koji do sada nisu bili oženjeni/udati iznosi 10%, pri čemu kod opće populacije taj udio raste na 24%, odnosno 22% na razini grada Petrinje i njegove okolice.

I stupanj obrazovanja korisnika koji su sudjelovali u istraživanju razlikuje se u odnosu na opću populaciju i grad Petrinju. Gledajući opću populaciju, najviše stanovnika (55%) ima završenu sekundarnu razinu obrazovanja (srednja škola), kao što je slučaj i u gradu Petrinji (55,8%) te kod korisnika (44,8%). S druge strane, veći postotak korisnika ima završenu samo primarnu razinu obrazovanja (osnovna škola), njih 37,5%, u odnosu na 17,4% na razini opće populacije i 20,7% na razini grada Petrinje. Značajan je podatak koji ukazuje da se 12,4% korisnika izjasnilo da nemaju završenu niti najnižu formalnu razinu obrazovanja, kao i 1,3% korisnika koji imaju završenu tercijarnu razinu obrazovanja – fakulteti, visoke škole i sl.

Kako su sudionici istraživanja birani iz baze korisnika socijalne pomoći Grada Petrinje i korisnika pomoći udruga uključenih u projekt, tako ne iznenađuje što nitko kao svoj radni status nije naveo „zaposlen“. Trećina korisnika izjasnila se kao nezaposleni i da su u postupku traženja posla, te se trećina izjasnila i kao umirovljenici. Pogleda li se odnos spram opće populacije i Grada Petrinje tada je vidljivo kako je postotak umirovljenika i nezaposlenih veći kada su u pitanju korisnici. Zanimljivo je i da se gotovo 14% korisnika izjasnilo da rade u kućanstvu i na kućanskim poslovima, u odnosu na 6,3% opće populacije i 6,7% stanovnika Grada Petrinje.

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

Tablica 1. Osnovni socio-demografski pokazatelji

		Korisnici	Opća populacija	Petrinja
Spol	Muško	35%	47,4%	47,5%
	Žensko	65%	52,6%	52,5%
Dob	18-34	13,8%	27,1%	23,6%
	35-54	36,3%	34,4%	36%
	55+	50%	38,5%	40,4%
Bračni status ²	Oženjen / udata (vjenčani i živimo zajedno)	51,2%	56,4%	59,3%
	Izvanbračna zajednica (prema gore navedenoj definiciji)	1,3%	2,9%	
	Rastavljeni	12,5%	4,7%	4,3%
	Udovac/udovica	25,0%	12,0%	14,1%
	Nikad oženjen / udata	10,0%	24,0%	22,3%
Obrazovanje ³	Bez obrazovanja	12,4%	10%	11,6%
	Primarna razina	37,5%	17,4%	20,7%
	Sekundarna razina	48,8%	55%	55,8%
	Tercijarna razina	1,3%	17,6%	11,9%
Radni status	Nezaposlen/a i tražim posao	36,3%	8,2%	12,4%
	U sustavu formalnog obrazovanja (što ne plaća poslodavac)	1,3%	3,5%	2,4%
	Trajno nesposoban/na za rad ⁴	8,8%	6,5%	8,6%
	Umirovljenik/ca	36%	31,4%	32,4%
	Radim u kućanstvu i na kućanskim poslovima, brinem o djeci i/ili drugim osobama	13,8%	6,3%	6,7%
	Ostalo	3,8%	0,1%	0,02%

Sumirajući sve navedeno, može se zaključiti kako su korisnici koji su sudjelovali u istraživanju starije životne dobi u odnosu na opću populaciju i stanovnike grada Petrinje, relativno visok postotak ih je rastavljeno ili su udovci/udovice te imaju nižu razinu obrazovanja. Ističu se i podaci o 12,5% korisnika koji nemaju završenu

² Podaci o stanovništvu Grada Petrinje koji žive u izvanbračnoj zajednici nisu dostupni

³ Državni zavod za statistiku ima i kategoriju „nepoznato“ koja u o slučaju opće populacije iznosi 0,2%, a kod Petrinje 0,1%

⁴ Državni zavod za statistiku ima kategoriju „ostale neaktivne osobe“ što je ovdje uvršteno pod trajno nesposoban/na za rad

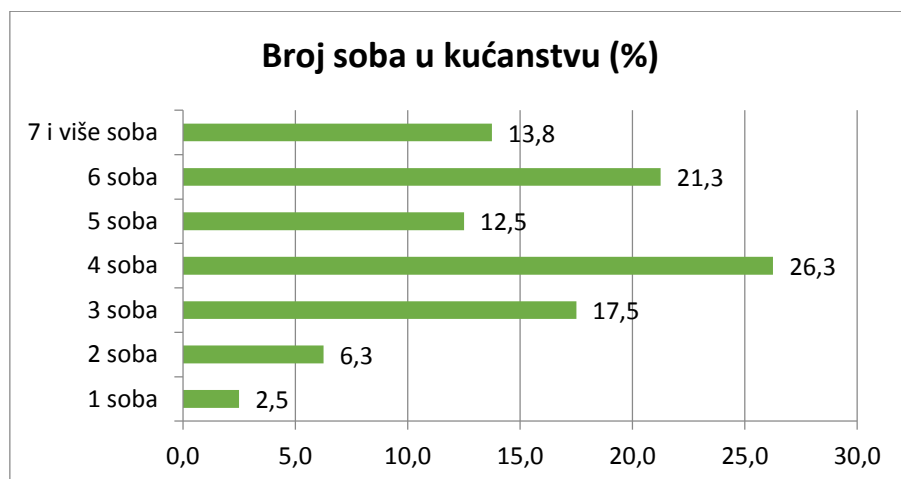

niti najnižu formalnu razinu obrazovanja te više od 70% koji su nezaposleni ili umirovljenici. Dakle radi se osobama koje su prema osnovnim socio-demografskim obilježjima u riziku od općeg siromaštva.

O kućanstvima korisnika

Korisnici koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem žive isključivo u kućama i to dominantno samostojećim kućama, s obzirom da samo jedna osoba živi u kući u nizu koja se nalazi u sredini između kuća. Te kuće su uglavnom u vlasništvu istraživanih korisnika (83,8%). Prosječna veličina kućanstava je 50 m² pri čemu je najviše kućanstava s 4 sobe (oko 25%) i 6 soba (oko 20%). Usporedbom rezultata sa rezultatima Ankete o potrošnji kućanstava u 2011. godini (DZS, 2013), vidljivo je kako kućanstva korisnika sadrže više soba nego što je prosjek opće populacije. Kod opće populacije, najviše je kućanstava s dvije ili manje soba (41%), dok četiri sobe ima 15,7% kućanstava, a šest njih 3%. Također, kada je u pitanju vrsta stambene jedinice, i u ovom slučaju više korisnika živi u kućama, nego li je to slučaj na nacionalnoj razini, gdje je 75,8% stambenih jedinica čine kuće, a 24,2% stanovi.

Grafikon 1.

Iako se ne radi o velikim kućama (80% ispitanika živi u kućama koje imaju do 70m²) u njima se ipak nalazi veći broj soba. Ovakav stambeni raspored može otežati grijanje, hlađenje i rasvjetu.

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

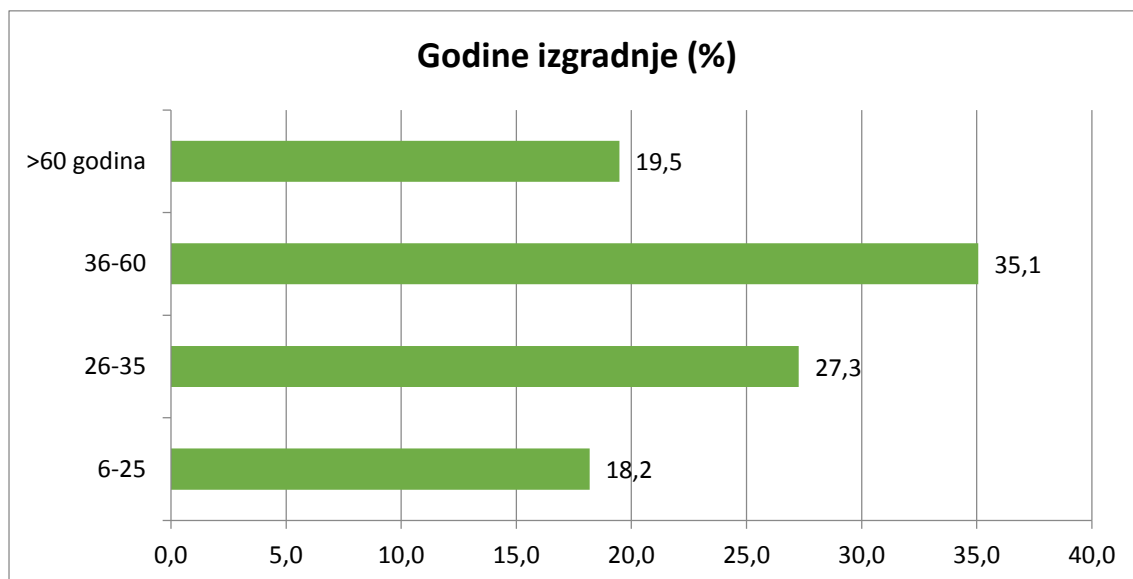
Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

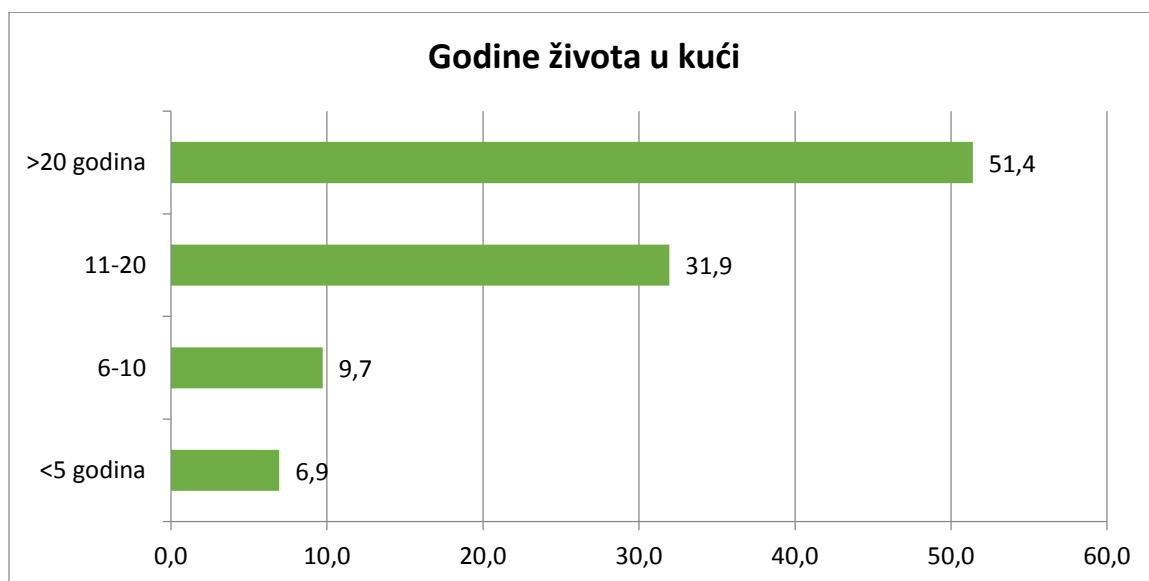
Europska unija
Ulaganje u budućnost

Grafikon 2.

Grafikon 3.

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

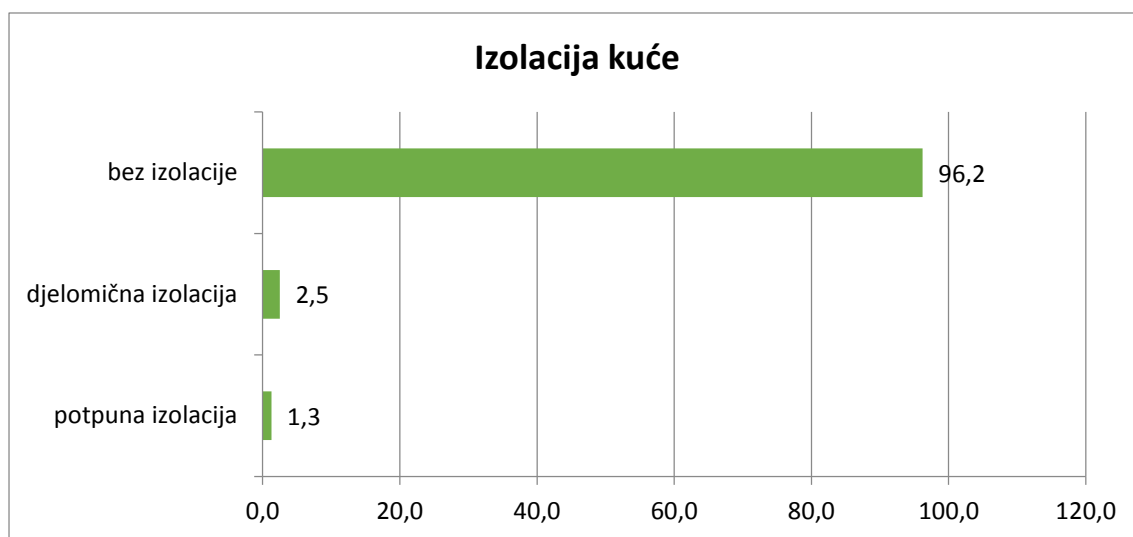
Europska unija
Ulaganje u budućnost

Što se tiče starosti kuća istraživanih korisnika većina kuća (oko 55%) je starije od 36 godina, dakle izgrađene su prije 1979. godine. Samo 18,2% ispitanika živi u kućama koje su izgrađene nakon 1990. godine. Isto tako većina ispitanika živi u tim kućama više od 20 godina. Gledajući nacionalnu razinu, čak 71,5% kuća izgrađeno je prije 1981. godine, dok je 5,4% kuća izgrađeno poslije 1996. godine. Važno je napomenuti da je Petrinja područje posebno pogođeno ratnim razaranja gdje je poslije uspostave suvereniteta Republike Hrvatske nad spomenutim područjem provedena i državno i međunarodno subvencionirana obnova kuća. Ali ta obnova često nije naglašavala energetska učinkovitost novih i obnovljenih stambenih objekata.

Grafikon 4.

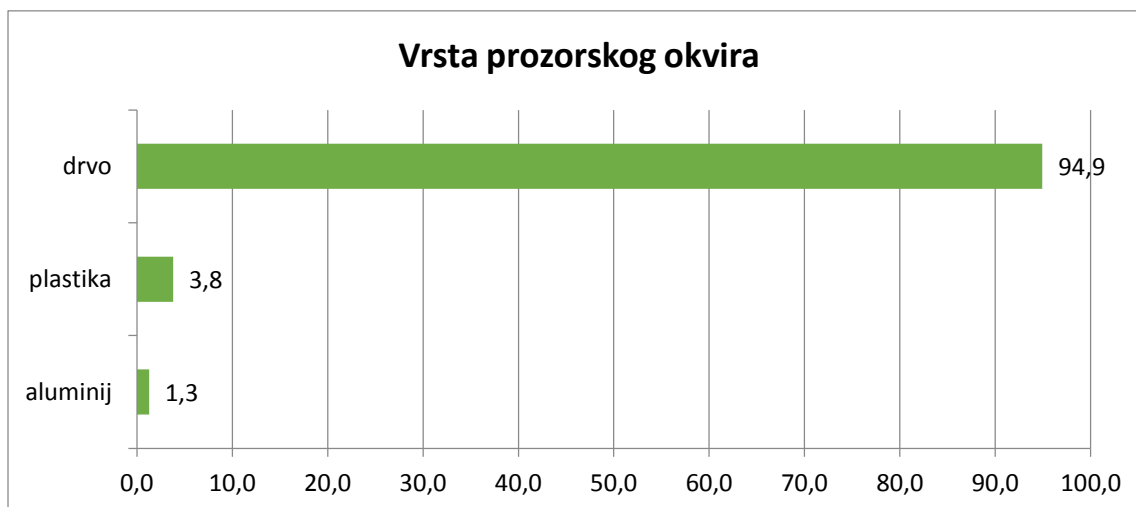
Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

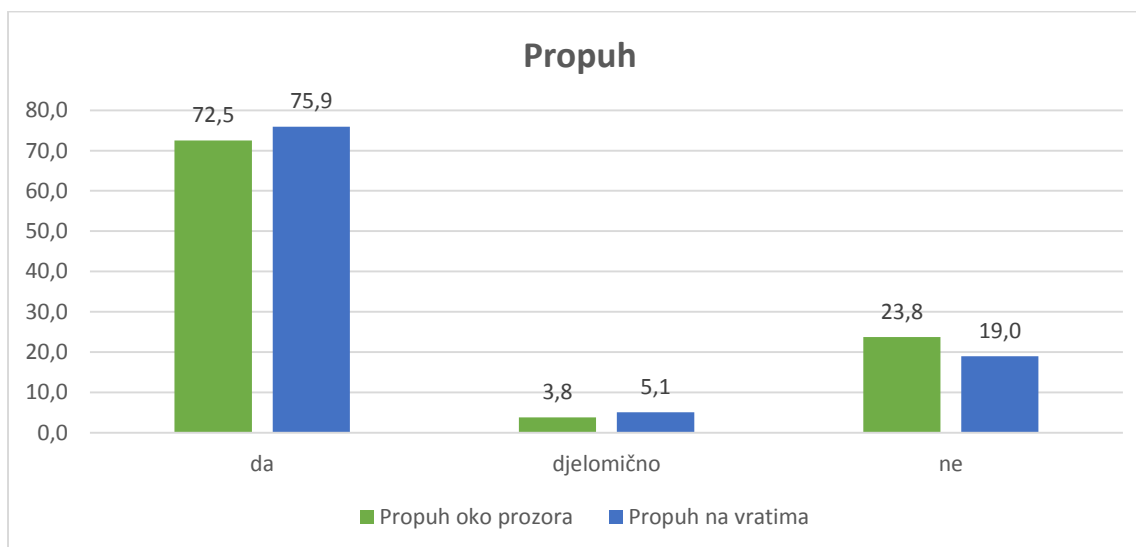
Europska unija
Ulaganje u budućnost

Grafikon 5.

Grafikon 6.

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

Što se tiče izolacije kuća u kojima korisnici žive možemo slobodno reći kako se radi o kućama koje uopće nisu ili su iznimno malo izolirane, što je primjetno kod prozorskih okvira koji su skoro u svim kućama drveni. Posljedično, većina ispitanika iskazuje osjet propuha koji nastaje zbog slabe izolacije prozora i vrata.

Što se tiče grijanja, najveći dio kućanstva grije se na drva i to u najvećoj mjeri pećima. Dakle bez obzira na sustav koji postoji u kućanstvu glavni izvor energije za grijanje dolazi iz biomase. No, uz grijanje na drva oko 27% korisnika dodatno ugrijava svoje kuće i električnom energijom.

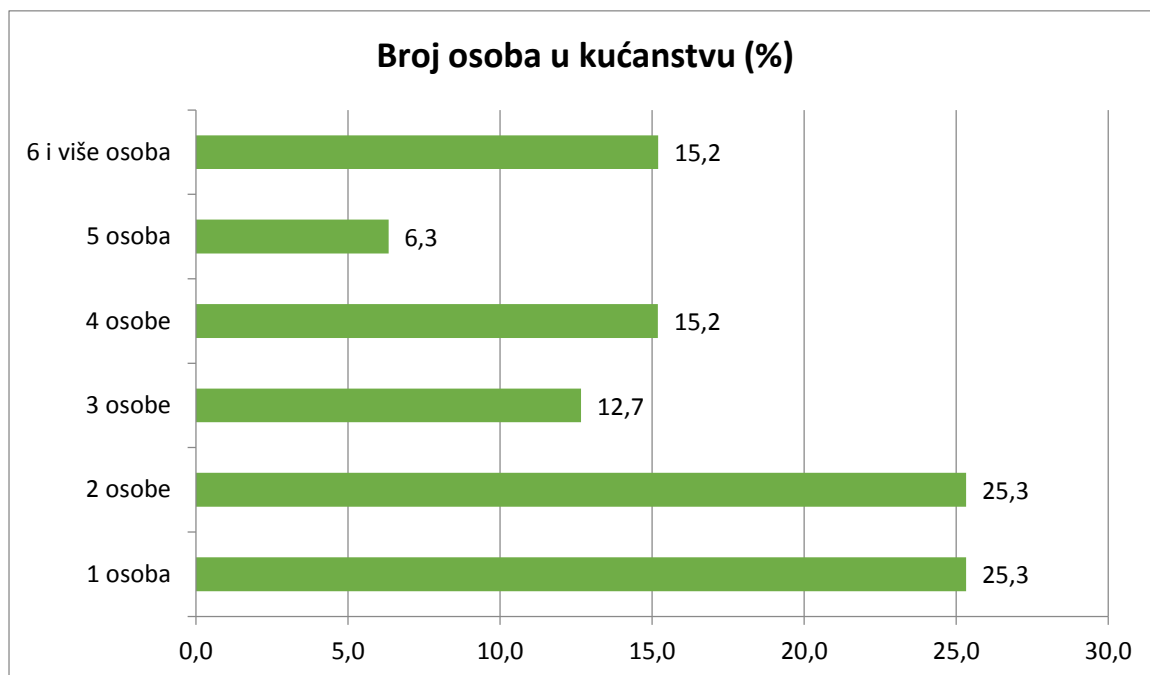
Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

Grafikon 7.

Kod većine istraživanih korisnika radi se o kućanstvima u kojima živi jedna ili dvije osobe, što je malo manje od nacionalnog prosjeka, gdje je prosječan broj članova u kućanstvu 2011. godine iznosio 2,8 osoba. Na cjelokupnom uzorku pokazuje se kako u 23,1% kućanstava žive i djeca koja su životne dobi do 12, dok u oko 53% kućanstava žive osobe starije od 60 godina. Dakle, primjetno je kako prevladavaju „starija“ kućanstva u kojima žive starije osobe ili same ili s još jednom osobom. S druge strane, udio kućanstava u kojima žive djeca u dobi do 12 godina viši je nego li je to slučaj s nacionalnim prosjekom (9,1%), dok udio kućanstava u kojima žive osobe starije od 65 godina na nacionalnoj razini 20% (DZS, 2013). Gledajući nacionalnu razinu, u trećini kućanstava (32,3%) žive osobe u dobi između 45 i 64 godine. Dakle, u gradu Petrinji energetska siromaštvo natprosječno pogađa ne samo žene i starije osobe, već i djecu mlađu od adolescentske dobi.

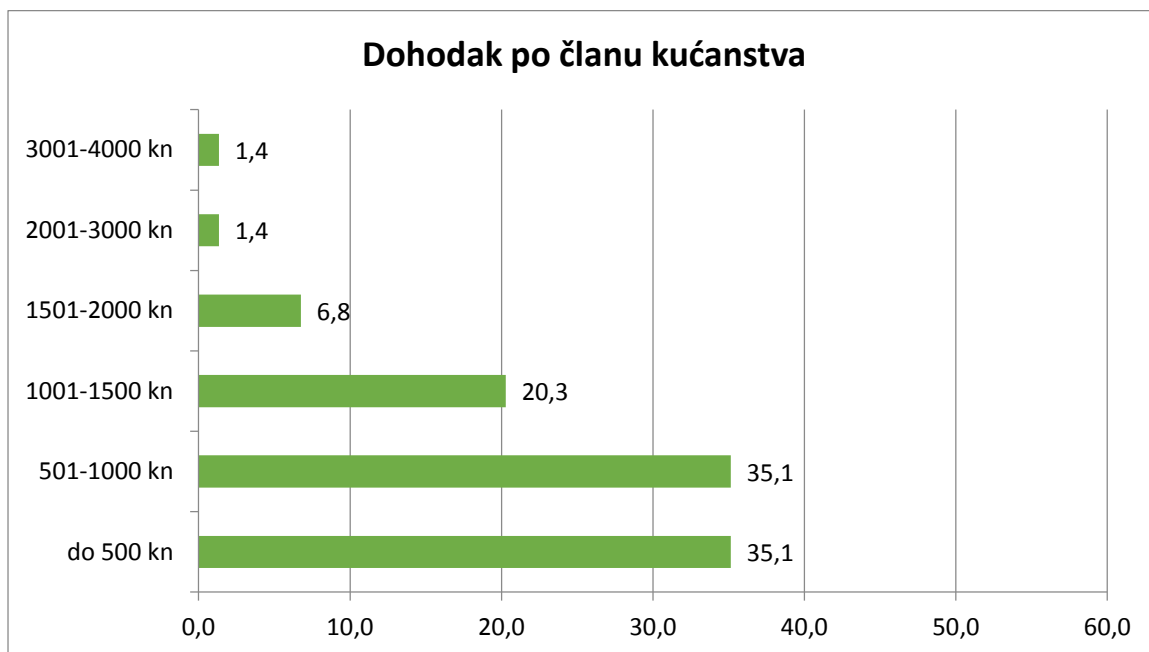
Grafikon 8.

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
 Europska unija iz
 Europskog socijalnog fonda
 i Ured za udruge Vlade
 Republike Hrvatske

Europska unija
 Ulaganje u budućnost

Ispitanici su bili upitani i za dohodak kućanstva u kojem žive. Pod dohotkom podrazumijevamo prihod ispitanika i svih ostalih članova kućanstva, a što uključuje osobne dohotke, mirovine, dječje doplatke, naknade za nezaposlene, socijalnu pomoć, naknade od osiguranja, rentu, autorske honorare, novac koji im netko osobno daje, prihode od iznajmljivanja i sve ostale izvore prihoda (nakon odbijanja poreza). Kućanstva svih korisnika ne prelaze ukupan dohodak po članu kućanstva od 3.800 kn. Ako se promatra na godišnjoj razini, prosjek po kućanstvu korisnika iznosi 10.249 kn, dok je nacionalni prosjek u 2011. godini bio 34.040 kn. Ukupan dohodak kućanstva korisnika je u prosjeku 27.570 kn dok je nacionalni 99.795 kn. Ako uzmemo da prema OECD-u definicija objektivnog siromaštva podrazumijeva da je siromašna osoba ona koja ima dohodak manji od 60% nacionalnog dohotka, jasno je kako su istraživani korisnici po definiciji siromašni (Šućur, 2012).

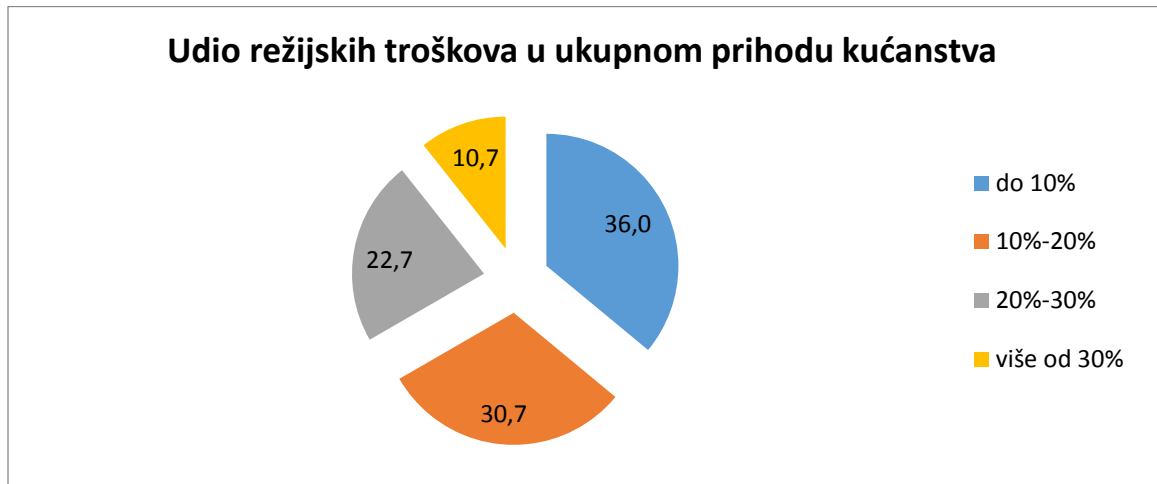
Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
 Europska unija iz
 Europskog socijalnog fonda
 i Ured za udruge Vlade
 Republike Hrvatske

Europska unija
 Ulaganje u budućnost

Grafikon 9.

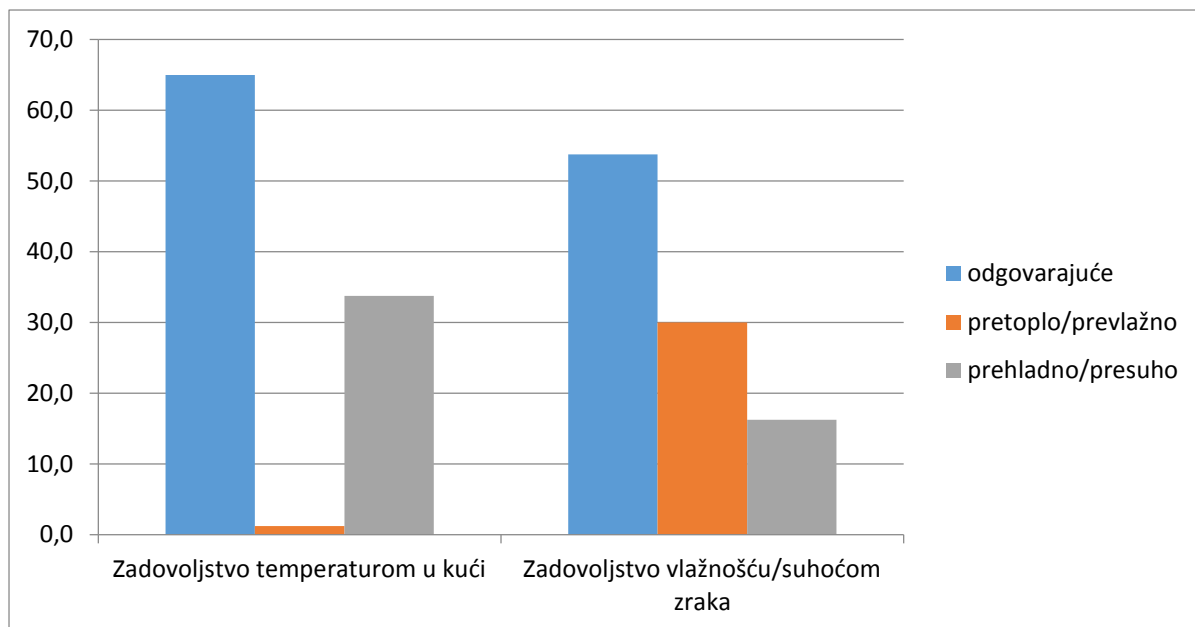

Na razini kućanstava korisnika prosječna mjesečna potrošnja za režijske troškove (struja, plin, telefon, grijanje, voda, komunalije, itd.), iznosi oko 760 kuna. Ako se promatraju režijski troškovi u ukupnom prihodu kućanstava, onda je primjetno kako su većini korisnika ti troškovi do 10% njihovih ukupnih prihoda, odnosno do 66% kućanstava korisnika na režije troši do 20% svojih ukupnih prihoda. Razlog tomu se može pronaći u činjenici da se sva **kućanstava griju na drva pri čemu su svi i korisnici financijske potpore za kupovinu drva za ogrjev. Uz to, oko 24% korisnika nabavlja drva i sječom u vlastitoj šumi.** No, bez obzira na primanje pomoći, **80% ispitanika kaže kako imaju poteškoće s plaćanjem računa za grijanje**, dok 55% kaže kako imaju problem s plaćanjem računa za vodu. Što se tiče vode, većina korisničkih kućanstava spojeno je na sustav vodovoda, dok 20% nije.

Što se tiče nekih od ponašanja koja se smatraju energetske učinkovitim, većina korisnika tijekom noći gasi grijanje dok 13,8% nikada ne gasi grijanje. Isto tako, većina korisnika zatvara vrata između grijanih i negrijanih prostorija (oko 25% to nikada ne radi). Oko 80% ispitanika provjetrava prostorije na nekoliko minuta, pri čemu gotovo nitko ne isključuje grijanje tijekom provjetravanja. Obzirom na raznolikost specifičnih ugrađenih sustava grijanja, nismo bili u mogućnosti saznati koliko je učinkovito isključivati sustav grijanja tijekom kratkog provjetravanja. Ipak, može se zaključiti da većina korisnika zna

primjenjivati jednostavne bihevioralne mjere energetske učinkovitosti u domeni grijanja stambenog prostora.

Grafikon 10.

Na kraju, većina korisnika je zadovoljna temperaturom u kući te vlažnošću odnosno suhoćom zraka, pri čemu se primjećuje razlika između ove dvije kategorije. S obzirom na to da je u oko skoro 60% kućanstava vidljiva plijesan, možemo zaključiti kako kućanstva u kojima žive korisnici nisu dobro izolirana, a samim time niti energetske učinkovite.

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

O zdravlju korisnika

Za indikatore zdravstvenog statusa korišteni su sljedeći indikatori:

- *Indikatori samo-procjene psiho-fizičkog zdravstvenog stanja (ISPZ)*. Korištena je baterija od šest pitanja u kojima su ispitanici upitani da procjene tijekom protekla četiri tjedna koliko često su: a) imali poteškoća u poslovnim ili kućanskim aktivnostima zbog zdravstvenih problema, b) njihovi zdravstveni problemi ograničavali njihove uobičajene društvene aktivnosti s obitelji ili prijateljima, c) imali fizičke bolove, d) se osjećali nesretno ili depresivno, e) izgubili povjerenje u sebe, f) imali osjećaj da ne mogu prevladati svoje probleme. Za svih šest pitanja korištena je ista skala od pet stupnjeva pri čemu je 1-nikada, 2-rijetko, 3-ponekad, 4-često, 5-vrlo često.
- *Indikator bolesti (IB)*. Kroz ovaj indikator ispitanici su bili upitani da iskažu boluju li od neke dugotrajne bolesti, kronične bolesti ili invaliditeta, pri čemu je bilo moguće odgovoriti s 1-da i 2-ne.
- *Indikator boravka u bolnici (IBB)*. Pitanje za ovaj indikator glasi „jeste li u proteklih 12 mjeseci proveli (barem jednu) noć u bolnici ili klinici (uključujući i porod). Ponuđeni odgovori su bili 1-da, 2-ne.
- *Indikator osobne dobrobiti (IOD)*. Kao mjera osobne dobrobiti korišteno je pitanje koje glasi „razmišljajući općenito o svome životu danas, koliko ste u cjelini sretni“ pri čemu je korištena sedmostupanjska skala Likertovog tipa u kojoj je 1-u potpunosti sretni, 2-vrlo sretni, 3-prilično sretni, 4-niti sretni niti nesretni, 5-prilično nesretni, 6-vrlo nesretni, 7-u potpunosti nesretni.
- *Indikator općenite samo-procjene zdravlje (IOSZ)*. U sklopu ovog indikatora korišteno je uobičajeno pitanje koje glasi „općenito, biste li rekli da je Vaše zdravlje...“ pri čemu su kao nastavak pitanje ponuđeni odgovori 1-slabo, 2-osrednje, 3-dobro, 4-jako dobro, 5-odlično.

U tablici ispod (Tablica 2) prikazane su postotne vrijednosti na svakom indikatoru te značajnost statističkog testiranja između razine korisnika i razine opće populacije.

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

PLUS
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTITIJSKI
FONDOVI

Tablica 2. Zdravstveno stanje I. – usporedba razine korisnika i opće populacije u %

		Nikada	Rijetko	Ponekad	Često	Vrlo često	Testirana razlika
ISPZ – poteškoće u kućanskim aktivnostima	Korisnici	26,3	17,5	12,5	25,0	18,8	Mann-Whitney $U = 30863,000$ Sig. ,000
	Opća populacija	40,6	26,5	20,0	9,2	3,7	
ISPZ – ograničenje društvenih aktivnosti	Korisnici	48,8	13,5	16,3	12,5	8,8	Mann-Whitney $U = 41610,500$ Sig. ,046
	Opća populacija	47,6	26,8	18,1	5,4	2,2	
ISPZ – fizički bolovi	Korisnici	26,3	12,5	18,8	21,3	21,3	Mann-Whitney $U = 32592,000$ Sig. ,000
	Opća populacija	31,1	29,9	25,0	10,6	3,5	
ISPZ – nesretnost ili depresija	Korisnici	22,5	12,5	26,3	25,0	13,8	Mann-Whitney $U = 29027,500$ Sig. ,000
	Opća populacija	35,1	32,2	22,7	8,0	2,1	
ISPZ – gubitak povjerenja	Korisnici	50,0	6,6	13,2	21,1	9,2	Mann-Whitney $U = 37446,500$ Sig. ,000
	Opća populacija	52,5	24,7	14,6	6,5	1,7	
ISPZ – nemogućnost prevladavanja problema	Korisnici	29,5	14,1	23,1	23,1	10,3	Mann-Whitney $U = 31922,000$ Sig. ,000
	Opća populacija	43,4	29,6	15,4	8,6	3,0	

		Da	Ne	Testirana razlika
IB	Korisnici	62,5	37,5	$\chi^2 = 91,406$ Sig. ,000
	Opća populacija	22,1	77,8	
IBB	Korisnici	21,3	78,8	$\chi^2 = 5,439$ Sig. ,020
	Opća populacija	14,9	85,1	

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

		U potpunosti sretni	Vrlo sretni	Prilično sretni	Niti sretni niti nesretni	Prilično nesretni	Vrlo nesretni	U potpunosti nesretni	Testirana razlika
IOD	Korisnici	11,3	11,3	20,0	38,8	15,0	3,5	0,0	Mann-Whitney $U = 22580,500$ Sig. ,000
	Opća populacija	9,2	22,9	40,3	21,4	4,4	,7	1,0	
		Slabo	Osrednje	Dobro	Jako dobro	Odlično			
IOS Z	Korisnici	30,0	36,3	22,5	8,8	2,5			Mann-Whitney $U = 35036,000$ Sig. ,000
	Opća populacija	4,7	18,8	34,5	26,2	15,9			

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

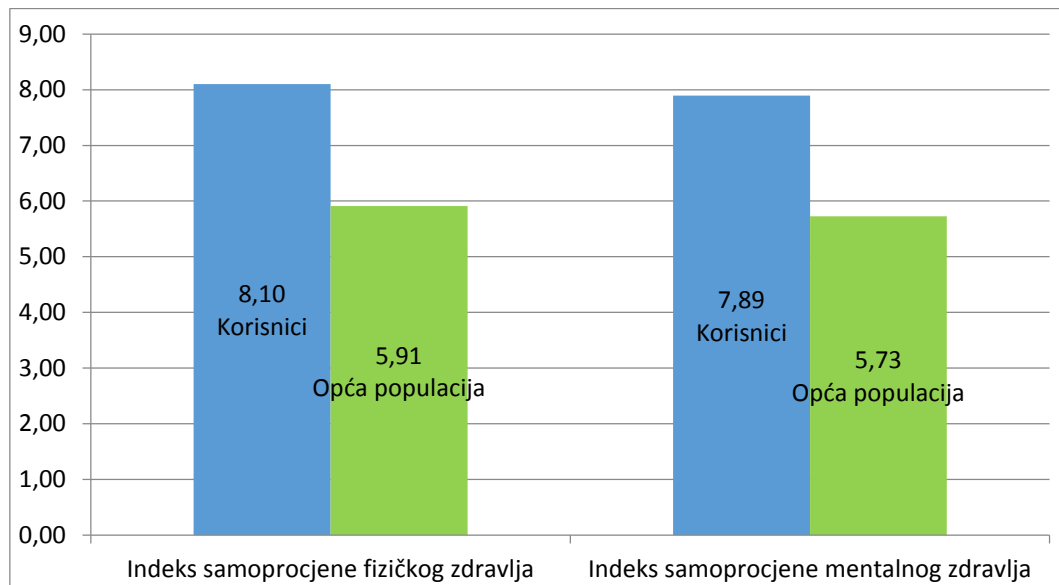

Ako se promatra razlika između korisnika i opće populacije (Ančić, 2013) u odnosu na indikatore samo-procjene psiho-fizičkog zdravstvenog stanja ona se na svakom indikatoru pokazuje statistički značajnom. **Korisnici u većoj mjeri iskazuju poteškoće u poslovnim ili kućanskim aktivnostima zbog zdravstvenih problema, češće su im zbog zdravstvenih problema bile ograničene njihove uobičajene društvene aktivnosti, češće su imali fizičke bolove, češće su se osjećali nesretno ili depresivno, češće su gubili povjerenje u sebe te su češće imali osjećaj da ne mogu prevladati svoje probleme.** Nadalje, korisnici su češće boravili u bolnici tijekom posljednjih godinu dana te više boluju od neke dugotrajne bolesti, kronične bolesti ili invaliditeta. Isto tako, osjećaju se manje sretnima te svoje zdravlje procjenjuju lošijim nego što je to slučaj u općoj populaciji.

Radi lakše komparacije konstruirana su i dva indeksa – indeks samo-procijenjenog mentalnog zdravlja (ISMZ) i indeks samo-procijenjenog fizičkog zdravlja (ISFZ) (rang je od 3 do 15 kod oba indeksa, pri čemu niže vrijednosti predstavljaju bolje zdravstveno stanje). Kad se neparametrijskim testom usporede razina korisnika i razina opće populacije na ova dva indeksa, onda postoji statistički značajna razlika kod oba indeksa (prikazano u grafikonu 11). **Očito je kako istraživani korisnici procjenjuju svoje fizičko i mentalno zdravlje lošijim nego što je to slučaj u općoj populaciji.**

Grafikon 11. ISFZ i ISMZ – usporedba korisnika i opće populacije

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

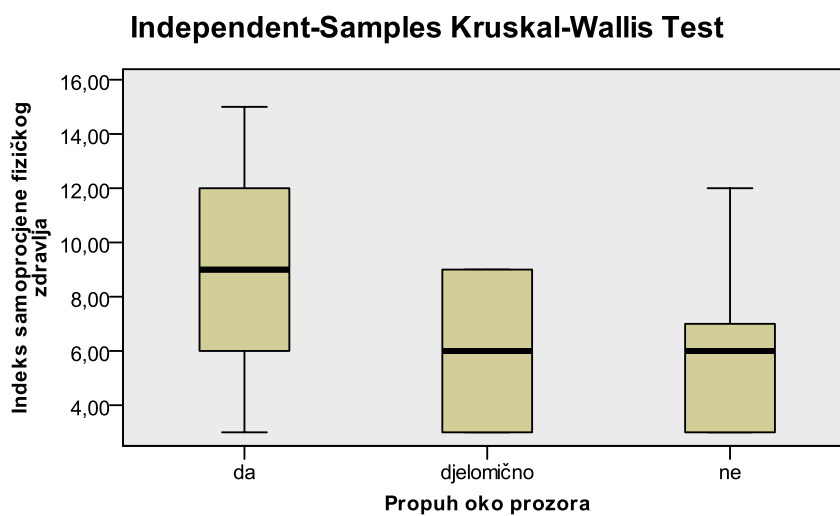
FUSE
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTICIJSKI
FONDOVI

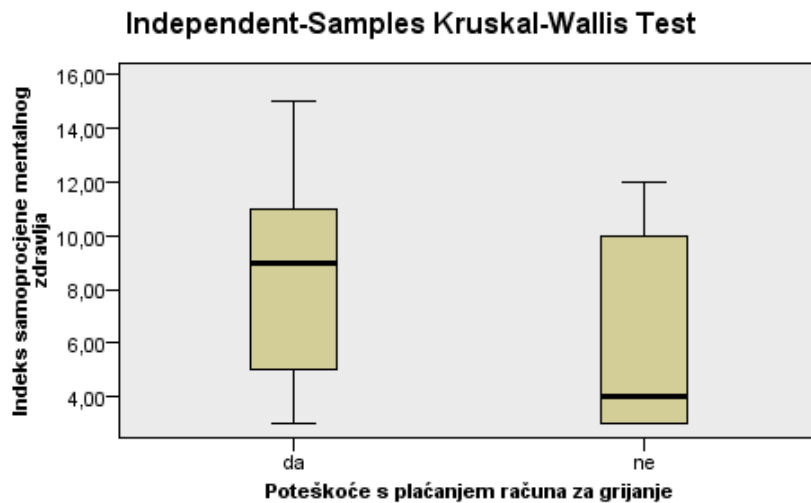
Brojna istraživanja pokazuju kako postoji povezanost između energetske siromaštva i zdravlja (Liddell & Morris, 2010). Stambeni uvjeti u kojima ljudi žive, ukoliko ne zadovoljavaju određene kriterije, mogu imati štetne posljedice po zdravlje samih ukućana. Rezultati ovog istraživanja pokazuju kako postoji statistički značajna razlika između onih ispitanika koji u svojim kućama imaju propuh oko prozora i onih koji nemaju propuh, odnosno imaju ga djelomično. Oni ispitanici koji imaju propuh oko prozora u većoj mjeri iskazuju lošije fizičko zdravlje.

Grafikon 12. ISFZ i propuh oko prozora (neparametrijski Kruskal-Wallis test)

Uz materijalne uvjete kućanstava i njihove moguće implikacije po fizičko zdravlje, nije zanemarivo niti pitanje psihičke dobrobiti korisnika. Naime, oni korisnici koji imaju poteškoće s plaćanjima računa za grijanje u većoj mjeri iskazuju lošije mentalno zdravlje od onih korisnika koji nemaju poteškoće s plaćanjem računa za grijanje (Grafikon 13).

Grafikon 13. ISMZ i poteškoće s plaćanjem računa za grijanje (neparametrijski Kruskal-Wallis test)

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

ZAKLJUČNO ILI KAKO JOŠ MOŽEMO POMOĆI KORISNICIMA

Tijekom posljednjih dvadeset godina koncept i određenje energetske siromaštva se proširilo, od fokusa na potražnju tržišno proizvedene robe prema prepoznavanju važnosti javnog dobra do uključivanja ostalih dimenzija relevantnih za energetske siromaštvo, kao što su zdravlje i prakse održivog načina preživljavanja. Najvažniji pomak u promišljanju siromaštva dogodio se na način da se siromaštvo ne promišlja samo iz perspektive istraživača nego upravo iz potreba i želja siromašnih osoba. U tom smislu, i proučavanje energetske siromaštva slijedi trendove istraživanja siromaštva općenito, no za sada se radi o slabo istraživanom području. Tako i ovaj projekt nastoji doprinijeti razumijevanju energetske siromaštva te daljnjem širenju istraživačkih nastojanja.

Ovim istraživanjem nastojali smo dobiti uvid u neke od elemenata energetske siromaštva korisnika socijalne pomoći na području grada Petrinje. Osnovni socio-demografski pokazatelji, kada se usporede istraživani korisnici s općom populacijom te populacijom koja živi na području grada Petrinje, **pokazuje kako među korisnicima ima više starijeg stanovništva, stanovništva koje ima nešto nižu razinu obrazovanja te se među njima mogu češće pronaći osobe koje su rastavljene ili su udovci/udovice. Isto tako, među njima je i značajno veći broj nezaposlenih osoba i umirovljenika.** Dakle radi se o stanovništvu koje je prema osnovnim socio-demografskim pokazateljima u većem riziku od općeg siromaštva. To potvrđuje i sama struktura prihoda kućanstava korisnika. Promatraju li se prihodi prema članu u kućanstvu ili prema ukupnim kućanskim prihodima istraživani korisnici imaju oko **3.5 puta manje prihode od nacionalnog prosjeka.** Socijalne politike koje pružaju zaštitu pojedincima i kućanstvima u ugroženim skupinama od siromaštva općenito, pomoći će i u smanjenju energetske siromaštva i s njime povezanih financijskih i ekoloških opterećenja za zajednicu.

Kada se usporede neki osnovni parametri koji se odnose na stambene jedinice u kojima žive korisnici s istima na razini opće populacije, primjetno je kako u nešto većoj mjeri korisnici žive u samostalnim kućama koje su nešto „mlađe“ od nacionalnog prosjeka, no i dalje se u najvećoj mjeri radi o starogradnji. Osim jedne kuće, sve ostale nemaju izolaciju, dok je jedna djelomično izolirana. Posljedično, u većini kuća prisutan je i propuh oko prozora i vrata te je vidljiva i plijesan. **Većina kućanstava grije se ili pećima ili kroz sustav centralnog grijanja na drva (biomasu) pri čemu je u rijetkima potrebno koristiti dodatnu električnu peć za dogrijavanje.** Iako bi se mogle napraviti značajne preinake u kvaliteti stanovanja korisnika kroz

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

IZU
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTICIJSKI
FONDOVI

poboljšanje energetske učinkovitosti, stambeni uvjeti korisnika nisu u potpunosti nepovoljni. U većem dijelu se radi o kućama koje imaju osnovne infrastrukturne uvjete (80% ih ima priključak na vodu), no zbog dotrajalosti kuća one su potpuno energetske neučinkovite.

Kako je i spomenuto u uvodu, energetska siromaštvo može biti jedan od važnih faktora koji utječe na zdravlje pojedinaca. Neadekvatni stambeni uvjeti kućanstava, od nedostatka izolacije preko neadekvatne temperature do prisutne plijesni u stanu, mogu svakodnevno ugrožavati zdravlje ukućana. Upravo stoga smo i u ovom istraživanju nastojali steći uvid u neke osnovne parametre samo-procijenjenog zdravlja korisnika te ga komparirati s općom populacijom. **Na temelju analize vidljivo je kako postoji razlika u procijeni mentalnog i fizičkog zdravlja te osobne dobrobiti i opće ocijene zdravstvenog stanja.** Ovdje treba napomenuti kako se dio razlike mora pripisati upravo tome što su među korisnicima u većoj mjeri prisutne starije osobe nego u općoj populaciji. No, dio razlike leži i u tome što žive u kućanstvima koja nisu energetske učinkovite, pa je stoga vidljivo kako oni korisnici koji imaju lošiju izolaciju oko prozora iskazuju lošije fizičko zdravlje.

Istraživanja nadalje sugeriraju kako energetska siromaštvo može doprinijeti i svojevrsnoj socijalnoj izolaciji koja se manifestira na način da osobe imaju nizak socijalni kapital. Drugim riječima, da nemaju ili imaju jako slabu razvijenu socijalnu mrežu prijatelja i/ili članova svoje obitelji od kojih mogu dobiti podršku u različitim životnim situacijama. Stoga smo i korisnike upitali da procijene kada bi im trebalo bi li mogli računati na pomoć nekog u njihovoj okolini (npr. muž/žena, rodbina, prijatelji, susjedi, volonteri, javne službe i sl.).

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

IZUM
RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTITIVNI
FONDOVI

Tablica 3. Indikatori socijalne podrške

Tvrdnja	%		
	Da	Da, ali ne lako	Ne
Netko bi Vam posudio novac da platite račune i druge mjesečne troškove	69,6	15,2	15,2
Netko bi Vam pomogao u obavljanju kućanskih poslova (npr. kuhanje, čišćenje, kućanski popravci, cijepanje drva i sl.)	82,5	5,0	12,5
Netko tko bi Vas dovezao automobilom do ambulante, trgovine, pošte i sl.	88,6	7,6	3,8
Kada se ne osjećam dobro netko bi mi pomogao u obavljanju svakodnevnih aktivnosti	87,3	7,6	5,1
U slučaju izbivanja netko bi mi pripazio kuću/stan	88,3	6,5	5,2
Mogu s nekim razgovarati o problemima	92,4	3,8	3,8
Kad se osjećam usamljeno mogu s nekim popričati	93,8	1,3	5,0
Netko tko me uveseljava, voli i skrbi za mene	93,6	6,4	

Preko 60% korisnika odgovorilo je kako bi mogli računati na pomoć okoline ukoliko bi im u životu bila potrebna pomoć. Razlika se javlja ovisno o vrsti pomoći koja je potrebna – novčana, uloženo vrijeme, emotivna podrška. Očekivano, tvrdnja s kojom se nije složilo najviše korisnika (15%) jest ona koja se odnosi na novčanu pomoć, mada se čak 70% korisnika s istom tvrdnjom složilo. Sličan obrazac pokazuje se i kod tvrdnje koja se odnosi na pomoć u obavljanju kućanskih poslova, gdje je 12,5% korisnika odgovorilo kako ne bi mogli računati na pomoć okoline. S druge strane, preko 90% korisnika složilo se s tvrdnjama koje se odnose na pomoć u obliku emotivne potpore, prijateljstva, razgovora i slične socijalne podrške. **To nam govori kako korisnici nisu socijalni izolirani te mogu u različitim životnim situacijama računati na pomoć u svojoj okolini.** No, zasigurno se ne može tvrditi da su uključeni aktivno u lokalnu društvenu zajednicu, nego da se u određenim životnim situacijama mogu osloniti na nekoga i tražiti pomoć. Tomu sigurno doprinosi i aktivan angažman udruga koje pružaju pomoć korisnicima (Brajdić Vuković, Ančić, Domazet, 2014), ali lokalna socijalna politika koja nastoji kroz materijalnu i nematerijalnu pomoć umanjiti probleme koje korisnici imaju.

Stoga ostaje pitanje **možemo li još nekako pomoći korisnicima** koji su sudjelovali u istraživanju i njima sličnim kućanstvima u Petrinji. Ako se vodimo nalazima iz ovog istraživanja, **odgovor je da.** Na lokalnoj razini, kroz angažman lokalnih aktera, dakle i lokalne samouprave i lokalnog civilnog društva, trebalo bi pažnju usmjeriti i na energetska učinkovitost kućanstava korisnika socijalne pomoći. Na taj način postiže se višestruki učinak. Kao prvo, radi se o mogućem dugoročnom financijskom učinku lokalne samouprave.

Povećanje energetske učinkovitosti kućanstava korisnika je u kratkoročnom razdoblju povećanje financijskih izdataka no dugoročno dovodi do ukupnog smanjenja financijskih izdataka. Ukoliko lokalna samouprava izdvaja novac za kupovinu ogrjeva korisnicima, utoliko bi dugoročno mogla imati manje financijske izdatke. Drugi učinak odnosi se na same korisnike, kojima se smanjuju izdatci u njihovom kućanstvu, čime se dugoročno ublažava prisutno energetska siromaštvo..

Ulaganje u **smanjenje gubitka energije kroz izolacijske ovojnice stambenih objekata ili u nekim slučajevima potpunu zamjenu stambenih objekata energetski prikladnijima**, najveći je iskorak ka smanjenju energetske siromaštva. Smanjenjem energetske siromaštva, a samim time i općeg siromaštva korisnika doprinosi se i njihovom boljem zdravstvenom stanju (što može imati i financijske implikacije). **Kroz povećanje energetske učinkovitosti kućanstava stvara se, naravno, i doprinos zaštiti okoliša.** Zato je preporuka lokalnim akterima da zajedničkim nastojanjima aktivno doprinesu borbi protiv energetske siromaštva kroz mjeru koja dugoročno pomaže lokalnoj zajednici.

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva

IZUM
RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTICIJSKI FONDovi

Literatura:

Ančić, B. (2013). *Vjerska zajednica kao socijalni resurs: istraživanje o povezanosti religije i zdravlja*. Sveučilište u Zagrebu.

Blaxter, M. (1990). *Health and Lifestyles*. London: Routledge.

Boardman, B. (1991). *Fuel poverty: from cold homes to affordable warmth*. Retrieved from https://books.google.hr/books/about/Fuel_poverty.html?id=HwYtAAAAMAAJ&hl=en

Bouzarovski, S. (2011). Energy poverty in the EU: a review of the evidence, (March), 1–7. Retrieved from http://ec.europa.eu/regional_policy/conferences/energy2011nov/doc/papers/bouzarovski_eu_energy_poverty_background\paper.pdf http://ec.europa.eu/regional_policy/conferences/energy2011nov/doc/papers/bouzarovski_eu_energy_poverty_background_paper.pdf

Braičić, Z. (2014). Suvremeni pogledi na lokacijske čimbenike malih i srednjih industrijskih poduzeća Siska i Petrinje. *Hrvatski Geografski Glasnik*, 76(2), 39–59.

Braičić, Z., & Lončar, J. (2012). Međuovisnost industrijalizacije i nekih oblika socijalne mobilnosti stanovništva u Sisačkom i Petrinjskom kraju. *Geodria*, 17(2), 209–234.

Brajdić Vuković, M., Ančić, B., Domazet, M. (2014). *Podrška: trajni učinak ili poticajni trenutak? Društveni i gospodarski učinci Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva*. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva.

Branković, Č. et al. (2013). *Šesto nacionalno izvješće Republike Hrvatske prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC)*. Zagreb. Retrieved from http://klima.hr/razno/publikacije/NIK6_DHMZ.pdf

Brunner, K., & Spitzer, M. (2011). Fuel poverty . A case study of vulnerable households in Vienna / Austria, 2057–2068.

Buzar, S. (2007). *Energy poverty in Eastern Europe: Hidden geographies of deprivation*.

Chaison, A. D. (2006). *Religious Internalization, Church-Based Social Support, and Religious Coping in Adult Christians*.

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

RAZVOJ
LJUDSKIH
POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTICIJSKI
FONDOVI

Cornman, J. C., Goldman, N., Weinstein, M., & Lin, H. (2001). *Perceptions of Elderly Taiwanese about Their Social Support*.

DZS. (2013). *Statističko izvješće 1484: Rezultati Ankete o potrošnji kućanstava u 2011*. Zagreb. Retrieved from www.dzs.hr

EU. (2012). *Direktiva o energetskej učinkovitosti 2012/27EU*.

Gregurović, S. (2005). Relacijska dimenzija etničkog identiteta : istraživanje etničkih kategorija na primjeru Petrinje. *Migracijske I Etničke Teme*, 21(3), 221–242.

Hills, J. (2012). Getting the measure of fuel poverty: final report of the Fuel Poverty Review. Retrieved from <http://sticerd.lse.ac.uk/case/>

IPCC. (2012). *Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation: Special Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge.

Kasunić Peris, Marina, Miličević Pezelj, Ana, Milidrag Šmid, Jagoda, Šeperić, D. (2011). *Analiza zakonodavnog okvira na području energetike i socijalne skrbi*. Zagreb.

Liddell, C., & Morris, C. (2010). Fuel poverty and human health: A review of recent evidence. *Energy Policy*, 38(6), 2987–2997. <http://doi.org/10.1016/j.enpol.2010.01.037>

Moore, R. (2012). Definitions of fuel poverty: Implications for policy. *Energy Policy*, 49, 19–26. <http://doi.org/10.1016/j.enpol.2012.01.057>

Nurullah, A. S. (2012). Received and Provided Social Support: A review of current evidence and future directions. *American Journal of Health Studies*, 27(3), 173–188.

Pachauri, S., & Spreng, D. (2003). Energy use and energy access in relation to poverty. *Economic and Political Weekly*, (25), 1–15. <http://doi.org/10.2307/4414526>

Pierret, J. (1995). Constructing discourses about health and their social determinants. In A. Radley (Ed.), *Worlds of illness biographical and cultural perspectives on health and disease* (Vol. 1995, pp. 9–26).

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva

FUSM
RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA

STRUKTURNI I INVESTICIJSKI FONDOVI

Schuessler, R. (2014). Energy Poverty Indicators: Conceptual Issues - Part I: The Ten-Percent-Rule and Double Median / Mean Indicators. *Centre for European Economic Research (ZEW) Discussion Paper Series, 14-037(14)*.

Song, L., Son, J., & Lin, N. (2009). Social Capital and Health. In W. C. Cockerham (Ed.), *The new Blackwell Companion to Medical Sociology* (pp. 184–210). Blackwell Pub.

Šućur, Z. (2012). Stagnira li doista siromaštvo u Hrvatskoj? *Drustvena Istrazivanja, 21(3)*, 607–629. <http://doi.org/10.5559/di.21.3.01>

Thrasher, J. F., Campbell, M. K., & Oates, V. (2004). Behavior-specific social support for healthy behaviors among african american church members: applying optimal matching theory. *Health Education & Behavior : The Official Publication of the Society for Public Health Education, 31(2)*, 193–205. <http://doi.org/10.1177/1090198103259184>

Waddams Price, C., Brazier, K., & Wang, W. (2012). Objective and subjective measures of fuel poverty. *Energy Policy, 49*, 33–39. <http://doi.org/10.1016/j.enpol.2011.11.095>

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

KONTAKTI:

Društvo za oblikovanje održivog razvoja

Tel/fax: 01/4655 441

info@door.hr

www.door.hr

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

<http://udruge.vlada.hr>

info@udruge.vlada.hr

<http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

zaklada@civilnodrustvo.hr

Za više informacija o EU fondovima:

www.strukturnifondovi.hr

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala
Europska unija iz
Europskog socijalnog fonda
i Ured za udruge Vlade
Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Projekt Znanjem do toplog doma je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda i Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske

Europska unija
Ulaganje u budućnost

